

Van *wantsen* weten

Regelmatig kom je insecten tegen die lijken op kevers maar het niet zijn: wantsen! Wantsen zijn goed te herkennen door het driehoekje op de rug, het lijken net kevers met 'schouder-vullingen'. Ze zijn vaak kleurrijk en zitten op de planten maar wat doen ze daar?

(Foto: Machteld Klees)

Pyjamawantsen zitten vaak op schermbloemen, zoals roomse kervel

Tekst: Jan Jaap Boehlé

Wantsen vormen een grote, vormenrijke familie, onderscheidend is de karakteristiek gevormde snavelvormige steeksnuit. Ze worden ook wel snaveldragers of snavelinsecten genoemd. Met die steeksnuit zuigen ze voedsel, al naar gelang de soort uit planten of dieren. Wanneer ze hun steeksnuit niet gebruiken houden ze hem onder hun lichaam verborgen. Die snavel onderscheidt ze van kevers. Die hebben kaken en kunnen daarmee bijten. De 'stekendzuigende' of 'bijtende' monddelen maken het

verschil. Ook kenmerkend voor wantsen is dat wanneer ze in het nauw gedreven worden een onaangename geur verspreiden, daarom worden ze wel weinig flatteus 'stinkwantsen' genoemd. Wantsen hebben twee paar vleugels, de vorm van de voorvleugels is zeer kenmerkend, ze zijn verdeeld in twee gebieden: het voorste deel is leerachtig verhoornd, het achterste deel is vliezig, vaak transparant. De achtervleugels zijn geheel vliezig. In rust worden de vleugels over elkaar heen gevouwen. Daar waar het onderste vliezige deel van de voorvleugels elkaar overlappen zie je een

driehoek. Aan die driehoek kun je wantsen direct herkennen.

Waterwantsen

Wantsen worden ook wel onderverdeeld in land- en waterwantsen. Als je een vijver hebt zitten daar vaak bootsmannetjes in, dat zijn van die op hun rug zwemmende wantsen. Er zijn heel wat soorten bootsmannetjes. Ze leven van kleine waterdiertjes die ze leegzuigen. Hoewel ze in het water leven zijn het ook uitstekende vliegers, daardoor kunnen ze aan droogvallende plekken ontsnappen. Als je geluk hebt kun je getuige zijn van het moment

Schaatsenrijder (Foto: Jan Jaap Boehlé)

dat ze gaan vliegen, ze lanceren zich dan als een torpedo vanuit het water. Een ander dier in de vijver waar je niet direct een wants in zou herkennen is de schaatsenrijder. Zij maken gebruik van de oppervlaktespanning van het water, en kunnen dankzij borstelharen op de poten zich over het water bewegen. Ze kunnen heel goed trillingen op het water waarnemen om zodoende hun prooi, in het water gevallen insecten, te traceren. Deze grijpen ze bij de voorpoten waarna ze worden leeggezogen. Een enkele keer komt je een staafwants tegen, een wel 4 cm lange, smalle waterwants. Met vervaarlijke, tot grijptangen veranderde voorpoten is het een indrukwekkend beest. Met z'n voorpoten grijpt hij andere insecten en zuigt ze vervolgens leeg. De 'spriet' op het achterlijf is de adem-buis.

Vijf vervellingen

Wantsen hebben een onvolledige gedaante verwisseling, ze slaan dus het popstadium over. De uit het ei komende wantsjes lijken in de verte al op hun ouders, we noemen ze nimfen in dit stadium. Tijdens hun groei moeten ze een aantal keer vervellen. Iedere keer lijken ze

al meer op hun ouders. De nimfen verschillen toch wel iets van hun ouders zodat determinatie vaak wat moeilijker is. Na vijf keer vervellen zijn ze volwassen.

Rood/zwart

Nogal wat wantsen zijn opvallend gekleurd, zoals de vuurwants (*Pyrrhocoris apterus*). Die zwart rood gekleurde wants kwam ik in de tuin van mijn vader tegen. Ze vielen daar op omdat een heel stel bij elkaar zat, verborgen in het grind en zich opwarmend op de muur. Deze opvallende verschijning komt bij voorkeur onder lindes, robinia en op kaasjeskruid voor. Ze voeden zich ondermeer met afgevalen zaden maar lusten ook andere insecten. In het voorjaar kun je ze regelmatig op straat, onder lindebomen tegenkomen. In tuinen is de hibiscus vaak in trek. Het is een warmteminnende soort, die zich de afgelopen jaren flink heeft uitgebreid. Vooral in steden en dorpen op zandgrond is deze opvallende soort in de tuin te vinden. Ze zijn de hele zomer te vinden met een piek in het voorjaar. Een wants die er veel op lijkt is de ridderwants (*Lygaeus equestris*). Die heeft echter een opvallende witte stip op

Staaftwants (Foto: Martin Stevens)

het onderste deel van de vleugel. Ridderwantsen komen maar heel weinig voor.

Nog zo'n mooie, opvallend zwart-rode wants is de pyjamawants (*Grasphasoma lineatum*), zie vorige pagina, onmiskenbaar door de zwartrood gestreepte bovenkant. Deze hoort bij de groep van de schildwantsen, het schild is groot en doet denken aan een Middeleeuws schild. Het is een soort van warmere plaatsen, vroeger heel zeldzaam maar tegenwoordig volop in het oosten van het land maar ook op de Wadden en in de duinstreek te vinden. Ze voeden zich met het sap van verschillende soorten schermbloemen. Je vindt ze vaak op wilde peen, op roomse kervel en op tal van andere schermbloemen.

Tip: wil je zien wat voor wantsen zich in een struik schuilhouden?

Houdt er dan eens een omgekeerde paraplu onder en klop met een stok de struik voorzichtig uit.

Succes verzekerd!

(Foto: Jan Jaap Boehlé)

Wie een berk in de buurt heeft kent ongetwijfeld de **gewone kielwants**, beter bekend onder z'n oude naam berkenwants (*Elasmucha grisea*). Vooral in de nazomer komen ze massaal voor. Het is een van de algemeenste wantsen en met een onmiskenbare wantsengeur.

De **Bessenschildwants** (*Dolycoris baccarum*) is een algemene, vrij grote wants die regelmatig in tuinen te vinden is, zuigt graag op bloemen en vruchten, bij voorkeur van de rozenfamilie. Laat een onaangename geur achter.

(Foto: Martin Stevens)

(Foto: Jan Jaap Boehlé)

Groene schildwants (*Palomena prasina*) is een van de algemeenste grote wantsen die je in struiken, ruige begroeiing en in tuinen tegen kunt komen.

Insectenzuigers

Hoewel wantsen vooral bekend staan als 'plantenzuiger' richten ze over het algemeen weinig schade aan. Het zijn er maar zelden veel tegelijk en ze verspreiden zich over de struiken. Bovendien zijn er ook heel wat soorten die het niet voorzien hebben op andere planten maar op andere kleine beestjes. Diverse soorten bloemwantsen zuigen bladluizen, andere eten mijten of andere

kleine beestjes. Ze worden dan ook wel ingezet als biologische bestrijding.

De nimf van de gestreepte eikenblindwants (*Rabdomeris striatellus*) leeft op de bloemen van winter- en zomereik terwijl het volwassen insect insecten eet zoals rupsen van bladrollers, bladluizen en nimfen van z'n eigen soort. Een ontwikkeling van vegetariër naar kannibaal dus.

Eikenblindwants (Foto: Jan Jaap Boehlé)

Boven: nimfen van vuurwants (Foto: Marlies Huijzer). Rechts: volwassen vuurwantsen (Foto: Martin Stevens)

